

De més drets començarem.
De més drets començarem.
Les drets individuals son
imprescriptibles, Regula-
bles é inalienables. La
Llibertat de Llibertat heu
pretent de garantir, no es-
moreu el dret contra ella. La
Llibertat propia es el dret
abont comença la llibertat
ajena. Es licit, donchs, al
individu fer tot lo que no
perjudiqui é un altre. La
resignació que predicava
las religions no es més que
la fórmula del engany ab
que's preté perpetuar la in-
justicia social en lo mon. La
religions son caixas
d'ahorro que viuen de la
estafa d'ámetre capitales en
la terra, assegurant pagar
erocuos intereses al cal.

PERIÓDICH POLÍTICH VERMELL.

LA TRAMONTANA
defensa la principis llibe-
rals més avants, més
atenent de cap mon. La
TRAMONTANA es anti-
religiosa de totes las re-
ligions, porque totas son
igualment dolentes y de-
pressivas para la dignitat y
la inteligencia humana. La
TRAMONTANA en politica
defensa sempre al més ad-
vansat contra'l més reaccio-
nari, y sosté la necessitat
d'una gran reform social
que transformi'l mode de
ser del productor, evap
supedit al capitalisme. La
TRAMONTANA no está
adilida é cap partit, servint
los intereses generale de la
llibertat sense compromís
ni preocupacions de sona.

La salut del poble
es la suprema llei

La TRAMONTANA es lo periódich que 's publica en idioma catalá
més avansat en ideas políticas, religiosas y d' economiá social.

Lo Treball es la
primera necessitat

<p>PREUS DE SUSCRIPCIÓ Espanya, 1 peseta trimestre.— Estranger, 1 Las suscripciones se pagan por adelantado</p>	<p>ADMINISTRACIÓ: carrer de Ponent, 1, 1.ª: BARCELONA Pels pagus s'admeten llibreries del Giro Mútuo, lletres de feell cobres y sellos de 15 céntims. No s'admeten llibreries especials de periódichs</p>	<p>PREUS DE VENTA Número solt, 5 céntims.—30 exemplars, 1 pta. Sorti é llun puntualment cada divendres</p>
--	--	---

L' AUMENT DELS BITLLETS DE BANCH

Diu que no 's tardará gayre
que 's tindrán de da' al drapayre.

Y al Corpus, per paperets
tirará tothom bitllets.

La sortija més modesta
ab bitllets farà la festa.

Per a elevar los valores Vendrán sigrons remullats Y al fi, com més oportú,
bastará d' un nen l' esforç, ab bitllets embolicats. pararán al lloch comú.

LO DRET D' ASSOCIACIÓ

Passat ja un mes i mitj de la suspensió de varies corporacions obreres sens haver sigut aquesta suspensió aixecada ni prevueses quan ho será, aném a veure què diu la llei en materia de suspensió d' associacions i desseguit veurém com i de quina manera está garantit lo dret d' associació a Espanya per la gent que tindrian de ser los primers guardadors de las lleys.

Tot hom sab que las societats de Forner, de Paletes, d' Impressors y l' Circol Obrer, foren tancadas y selladas per la policia lo dia 3 de Maig a la tarde. Y si bé aixó ho sab tothom, també resulta que aixó es l' únic que saben las propias corporacions interessadas, puig al presentarse la policia a tancar y sellar aquells locals no manifestá res del com ni l' per què ho feya, concretantse a aixecar una acta de que quedava tancada, pero no dihent lo per què ni tan sols deixant copia als interessats de la acta aixecada.

Donchs bé; diu l' article 14 de la Lley de Asociacions:

La Autoridad judicial podrá decretar la suspensió de las funciones de cualquier Asociación desde el instante en que dicte auto de procesamiento por delito que dé lugar á que se acuerde la disolución en la sentencia.

Tenim, donchs, de suposar, que la suspensió de las asociaciones obreras obedi á haverse dictat auto de procesamiento por delito que pugá donar lloch á que s' acordi la disolució d' aquelles corporacions en la sentencia que en son dia pugá recoure per tal delicta.

Y ara preguntim: ¿per quin delicta i per quin processament foren tancadas las asociaciones obreras? ¿Pels petardos del dia 3 de Maig a la nit? ¿Per la qüestió de la huelga de Maig? En nostre concepte no podia ser ni per l' una ni per l' altra d' aquestas duas cosas, perque significaria desconèixer ja nos a un grau inexplicable lo que son corporacions obreres per creure que en ellas fos ni tan squiera possible acordar res sobre petardos, ni tampoch podria ser per la qüestió de la huelga, perque ni la societat d' Impressors feya huelga ni menos podia ferla ni acordarla lo Circol Obrer, dat son únic caràcter de cassino i no tenint res de societat de resistencia. Ademés, quan se manaren tancar las corporacions obreras, no s' havia encara decretat cap processament pels petardos ni per huelga, per la senzilla rahó de que no s' havia distingit á ningú de las corporacions suspesas y ningú encara havia sigut tret á declaracions, y á ningú s' declará processat aquella dies sino després de las primeres declaracions.

Resulta, donchs, que s' pert de vista la interpretació del article 14 de la llei d' Asociacions, si es que d' ell s' ha pres peu, com sembla, per la suspensió de las corporacions obreras.

Y per si algun dubte ns quedés, ve á aclarir-nosho l' article 15 de la propia llei, que diu aixís:

La Autoridad judicial será la única competente para decretar la disolución de las Asociaciones constituidas con arreglo á esta ley.

Deberá acordarla en las sentencias en que declare ilícita una Asociación, conforme á las disposiciones del Código penal, y en las que dicte sobre delitos cometidos en cumplimiento de los acuerdos de la misma.

Podrá también decretarla en las sentencias que dicte contra los asociados por delitos cometidos por los medios que la Asociación les proporciona, teniendo en cuenta en cada caso la naturaleza y circunstancias del delito, la índole de los medios empleados y la intervención que la Asociación haya tenido en el empleo de dichos medios y en los hechos ejecutados.

Per segon párraf de transcrit article resulta que sola procedirian las sentencias declarant dissolts una associació quan conforme á las disposiciones del Código penal se tinga de declarar ilícita ó quan se dicte sentencia sobre delictes cometos en cumpliment dels acorts de la mateixa corporació, y pel tercer párraf quan se dicte sentencia contra ls associats per delictes cometos pels medis que la Associació ls proporciona. No existeixen dintre la llei d' Asociacions en relació al l' Códich penal, altres mèrits ni medis de suspendre y dissoldre corporacions que ls transcrits, puig las faltas y omisiones que no constitueixen delicta se penan gubernativament ab multas als individuos de ellas sense suspensió de las corporacions.

Ara bé; de las quatre societats suspesas, sols una, lo Circol obrer, té processats alguns de sos individuos per associació ilícita, y aixó encara fou fet més de un mes després del tancament del Circol. Los forners tenen processats á

president y secretari pels petardos, los paletes a un aixam per coaccions, pero ni uns ni altres ho son per suposats delictes cometos en cumpliment dels acorts de la societat, ni ab los medis que aquesta hagi posat en sas mans, ni al tancar-se las corporacions estavan processats per tals delictes. Pero de todas las corporacions obreras tancadas lo 3 de Maig, cap ho está en tals condicions de fora lley com la Societat de Impressors. No hi ha més socio d' ella declarat processat que l' Director d' aquest periódich, que no exercia cap càrrech en aquella corporació, que estava constituída y funcionava ab tots los eis y us legals, a pesar de lo que costa no deixar de cumplir ni un borall de tot lo que disposa la llei d' Asociacions. De la Societat d' Impressors, a pesar de tindre la Autoritat tota los noms y domicilis dels que exercien càrrech, no s' ha cridat ni dit res á ningú, lo qual proba que no s' ha tingut d' instruir procès per res que atecí a la societat. Ademés la qüestió dels petardos, per la que hi ha un sol socio que no exercia càrrech processat, ve ja prejudicada ab la exarcelació de tots los processats. Afegim á aixó que la Societat d' Impressors no s' declará per res en huelga pel Maig, perque l' obstruccion-me d' uns quants li priva fins de pendre acort en definitiva sobre aquesta qüestió poch abans del dia primer del mes passat; considerem també que sent la benevolencia una part del objecte de la citada societat, ab sa suspensió los malats han vingut de dret á quedar també suspesos de ser socorreguts en sas enfermetats, perdent uns drets adquirits per demunt de las barrabassadas gubernativas ó judiciales que han pogut donar lloch al procediment seguit contra ella; considerem tot lo que tenim dit y lo que diguerem en nostre número darrer sobre lo que l' Códich Penal defineix per asociaciones ilícitas, y trobarem que l' dret d' associació de fet no existeix a Espanya per la classe obrera, perque origina la arbitrariedad per sistema en lo tancament de las societats aixecadas pels treballadors á costa de inmensos sacrificis, ni l' dret escrit resulta garantit ni en la práctica resulta altra cosa que estar sempre á mercé d' autoritats que, més ó menos influidas per las classes dominants é interpretant las lleys en lo genit més restrictiu possible y contrari als interessos obrers, tenen sempre á aquestos y á las corporacions per ells creadas ab la amensana constant de dispersió per qualsevol futesa que se ls antoixi.

Consti, donchs, que l' dret d' associació no existeix a Espanya pels obrers, y que tal com procedeix la autoritat contra ells no es pas la manera ni de donar esplendor á la justicia ni d' evitar que l' treballador vulga buscar fora de la llei lo que no pot trobar dintre d' ella.

LOS PROTECTORES DELS PAGESOS

Convocada pel Gremi de Pagesos de Sabadell y sa comarca, va celebrarse en dita ciutat lo prop passat diumenge una titulada conferencia agricola que n' hi havia per esqueixarse de riure ó pera aburrirhi de fàstich, segons pel cantó que cada espectador ho agales.

Se tractava d' un d' aquells actes que ls senyors rancis que forman l' Institut agricola catalá de Sant Isidro de Barcelona realisan de tant en tant per fora para anar fent veure que s' interessan pel pagés presentantse com á sos protectors, sent aixís que per l' únic que veraderament s' interessan es pel major rendiment que ls pugan donar las terras de que son propietaris, gracias als esforços de son creador lo pagés, que sent lo que li fa donar tot lo producte, li toca sempre ballar ab la més lleitia en tocant al repartiment dels fruits obtinguts.

Diumenge, donchs, allá á las tres de la tarde, se reuniren en las Casas Consistorial de Sabadell uns quants senyorasos dels que may treballan, pera entonar cántichs d' alabansa á las feynas del pagés á quina costa se recrean. Si aixó fos en agrahiment á la pitansa que d' ellas treuhen, menos mal; pero ca, los senyors propietaris son la classe superior que no produheix, y naturalment, quan se dignan descendir á parlar als de classe inferior de quin treball viuhen, tenen de ferho ab aquella parsimonia, ab aquella gravetat, ab quell' aire majestuós... que gasta un primer galan al teatro quan representa un paper de rey. Aixís se manifesta be la superioritat de la classe.

Mes deixemnos de retólicas senyorias y aném al gra.

Assistí de Barcelona una representació dels *Isidros* presidida pel marquès de Ciudadella, un dels caps *padres* de la més rancia conservaduria catalana, sens dubte per alló de que té molt que conservar. Aquest bon senyor també féu un discurs, que per cert sos companys d' oratoria lo trobaren excellent y l' alabaren més que l' vi de regadíu y las monjetas *de seda*, encaminat á que sobre tot se procurés la unió de la industria y de la agricultura, sino no l' podria menjar més que «farinetas al masí, farro al mitj dia y blat de moro al vespre.» Ja ho entench: y moreach los dias de festa y panotxas pels extraordinaris. Pero aixó ls pagesos (eh) perque en quant als que ab ells se pertaxen los fruits y no l' treball, ja es altra cosa: ab lo blat de moro que arrellegan de tants explotats crían gúlinas y tocinos y després ja poden menjar algun tallet, (no es aixís, senyor marquès?)

Pero la nota que més sobressortí en tots los oradors fou la de que ls pagesos tinguerem molta religió y confiança en Deu sobretot si voliam anar bé. Y aquesta cansoneja glossada ab lo desij de tornar á las antigas costums, fou tota la sabiduria desenrotllada en aquesta conferencia per tot aquell aixam de protectors de pagesos. De modo que se presenta la malura? quatre cops de puny al pit y quedar tranquil; ve una pedregada? uns part de rosari y llestos; una sequia amensana esguerran la collita? que lo rector llenxi quatre llinadadas als núvols y en pau. Y d' aixó n' diuhem agricultura, ó sia *art de cultivar la terra*, aquestos senyors! ixon talent está á la altura de la superioritat de sa classe!

Y no li diguem res á la fastera de tornar á las glorias de nostres velларies. Antigament, al donar los propietaris terras á conreu, se contentavan ab una quinta ó sisena part del fruit obtingut pel productor-pagés; á que no volen tornar á aquestas antigas costums los del Institut de Cal Isidro, que ara s' cobran ab lo ters y fins ab la meytat dels fruits recullits per aquells á qui volen protegir? Ben al revés, lo que fan ab ells es una verdadera ignominia, ab las vinyas sobretot, que necessitant un conreu triplicat ó quadruplicat en treball y en valors materials pera donar bons rendiments, no ls volen cedir cap compensació á aquest accés de valor del conreu d' avuy en relació al d' abans de conèixer tantas maluras com actualment amensan la existencia de las vinyas. Aixís son aquestos protectors dels pagesos. Voldrán que plantin vinyas americanas, quin cep se té de treballar molt pera feril donar també molt, pero ls propietaris de la conhana en Deu exigiran als creadors que treballin excessivament pera ells emportarsen més, molt més fruit, sens haver contribuït per res á aquest excés de producció. Y aixís s' acapara la riquesa pel parasit y la miseria pel productor.

Lo que tindriam de fer los pagesos, per imitar á nostres protectors y creúrens en lo de la conhana en Deu, es anar ab ells á mitjas de la següent manera:

La meytat de la terra presa en conreu á mitjas, se conreará pel sistema de confiança en Deu, no fenthi res lo pagés y deixant los fruits pel propietari. L' altra meytat se conreará sense *reñarse de Deu*, y de consegüent posanthi tot lo treball requerit, y ls fruits serán pel creador. (A que ls propietaris que aconsellan sobre tot confiança en Deu, no volen anar á mitjas en aquestas condicions? Ells que posin un escapiari benehit á cada cep y á cada arbre dihenti *dentante* al llamp, á la sequia, á la oruga, á la filoxera, etc., etc., y si logran que aixó valgui més que la aixada y ls empelts y l' sulfat de coure y l' abono, nos declararem venuts tots los que á Deu no l' tenim per gran ni per petita cosa en l' art del pagés ni creyéren en la protecció dels que se ns xuclan la sanch, perque veýem ben clar que predicen lo que no creuhem.

UR PAGÉS PRACTIC.

Sabadell 16 Juny de 1891.

LO PAGÉS DESENGANYAT

PARLERTA

Un pagés d' alta montanya, home molt curt é ignorant, com alguns encara s' hi han, que fàcilment se ls enganya,

podrà dir ab tanta rahó que d'allí se'n té de apartar la vista ab horror i l'estòmach ab asco.

També actualment s'està reunint a Madrid un Congrés general del partit republicà centrista.

Son tants los partits republicans, que per força la república resulta també partidada.

Ja havem dit a La Guerra Social, i lo repetim, que La TRAMONTANA no es cap periòdic que visca subvencionat ni sostingut per cap partit pera que paga aburrir a sos lectors emplant columnas y més columnas en elucidacions fantàstiques de raquitiç ingeni buscant donar ombra de rahó a lo que no té defensa.

Així, donchs, son ben inútils sas quatre columnas de la setmana passada prenent demostrat que no es mala fe ni obstructionisme lo voler que una corporació obrera no pogués acordar què tenia de fer lo dia 1.º de Maig fins després de passada aquesta fetxa, perquè 's fets son sobradament eloqüents pera que hi valguin sofismas ni subterfugis de cap mena.

Y menos encara tenim d'insistir en res que pogan resultar comparacions entre las personalitats del Director d'aquest periòdic y las dels amichs, director d'inspiradors de La Guerra Social, perquè may nos ha agradat cebarnos ab qui creyem que té ó tindria de ser nostre amich, per més que ell fassi, digui ó pensi lo contrari.

Ja ho té entés, y sàpiga per ara y per sempre que estimem més lo temps y l'espai pera combatre a la burgesia y al clero que pera seguir insensatament sas rancúnias personals.

Lo Congrés ha celebrat una sessió en honor d'un màrtir de la independència espanyola, lo capità Vicens Moreno, que 's deixá penjar 'l any 1810 a Granada abans de jurar fidelitat al rey francès Pep Botella.

Mé deixó penjar jo si cap dels diputats que feyan honors al héroe de Granada es capis de imitarlo.

Lo qui menos d'ells ha renegat trenta set vegades de sas idees.

La societat de Lampistas, Llauntoners y Llauners de Barcelona y contorns crida a tots los treballadors dels rams de dita societat pera que durant lo mes de Juny actual s'inscriguin tots a la citada corporació, instalada en lo carrer de Ponent, 54, cerveseria, puig durant tot aquest mes donan jubileu com a las parroquias, ab la sola diferència que 'l dels obrers no es llaunt, sino postiu, par quan los socios nous durant aquest mes, al entrar ja tindran los mateixos drets dels antics.

Apa, apa, a organitzar.

En una important població de la provincia de Lleida se tracta d'obrir una escola laica. Los professors que daltijn optar a eixa plaça poden dirigir se al professor laic d'Olesa de Montserrat, A. Rodríguez, que 's darà informes.

Se exigeix que 's aspirants tingan títol professional y sàpiga, si pot ser, lo francès. Lo sou mínim será de 25 á 30 duros al mes.

Molt cambi ha sofert lo ELBORADOR, puig de passas fútils, sense argument, ni res, á dramas venificats ab soltura, galle y moserria hi ha un pas de argent. La única companyia de drama que avay d'ia pot anar en la dirigida per los Srs. Calvo y Giménez. Tantas obras com han posat en escena, han sigut rebudes ab general aplauso. Dels artistes la Sra. Guerrero y los directores de la companyia son los més notables.

Cosí lo maneta tenim que dir de la Companyia dirigida per lo Sr. Mario y que actualment treballa en lo Teatre Novetars.

LEOPOLDA G.

(CARITATI)

Si á caso d'un potentat una monie s'hi presenta

d'aquestes que a la püenta viuhen sola de caritat, vulguent blasóni? Y magnat de tenir costums morala é insinista molt espiritual, surt ell manet en persona y filantropíç, li dona quant mecos vuyi ó deu rals

Mex si hi va alguna pobreta lo miti d'aldada, ó un vell, sense obrere lo consell y mirant per la recorta, veient que 's fe fa... porreta ab lo veüt tot á trosson y que li surten los ossos per sa negreghuda cara, li diuhen:—No pas per ara, si no li atixen los posseos.

P. CATALAN

'Horror, terror y lagro!' En la caixa del d'ingre que no es pal amo, ó millor dit, lo diner de Sant Pece, s'ha descubert una irregularitat de molts milions.

L'amo efectiu sembla que feya jugadas de bolsa y la infalibilitat li ha sortit un bunyol en aquest negoci, y 'l cap pelat porter del cel, amo honorari d'aquest diner, casi está á punt de fer suspensió de pagos á la terra per mor de la ahió á la usura de sos representants.

Cosas veredes el Papa que farán fablar los neos.

Veyent l'escarbat bum-bum de Sant Fructuós que las ovelles del seu remat s'anavan esquilant ellas solas que era un gust acudint á varios actes esquilatoris de Manresa y altres poblacions, acordá la vinguda al poble d'un toro-padre de la ganaderia de Jesús, á fi de veure si 's tornavan á emmoisre los clatells á copia de banys calents de corvall presos en lo cubell del colomí reconograt.

Va entrar en sort lo toro negre los darrers dias del mes passat, y doná molt joch en las idees socialistas, prenent picas ab la igualtat devant de Deu, quedant gurnit de banderillas de quentos burgesos y piadosos, y morí d'una gran escocada ponderant lo seu talent, sent luego arrastrat á fora ab las riallas dels espectadors heretjes.

En la funció no hi morí cap cavall, perquè los devots se quedaren molt tranquils.

Fa set ó vuyt mesos un ensotanat de Mollerusa va montar... una associació de noyas castas, puras y verjes com lo ferro-colat, y ellas li van pendre tant de carinvo, que no sabian ahont posarsel, puig totas ballavan al so de la seva música.

Pochs mesos després d'estar fundada la associació ja corrien rumors pol poble de si ellí si y las noyas no, ellí gira y ellas tomba, y ellí per detrás y ellas per devant, fins al últim que 'l reverent un dia va pujar al consell y va despedirsa dels vehins tocant pirandó de Mollerusa.

Després de poch, una filla de Maria, major dona per més senyas, s'anava tornant groga com lo llautó, y la cintura, per més que fortament la comprimís, abultava un bon sich més de lo que es de recibó, y ara fa tres ó quatre setmanas que s'ha fet fonedissa, suposent algunas malas llenguas que haurá anat á consultar lo cas ab algun especialista, y que tornarà del tot curada.

(Y d'aixó s'extranyen los tafaners feligresos!) Lo extrany es precisament que d'aquest mal no n'hagin quedat focadas totas las noyas de la piadosa associació. ¡Be prou que 's veu que es mal que s'encomana!

En lo Centre catòlic de Reus hi teuen un colégi en que hi fa de mestre un home que quan passa pel sol fa ombra de dona.

Donchs en aquest centre y en aquest colégi un dels alumnes rebé fa poch dias tal ració de cops de regle á las més moludades darreries del home, que al sortir ni podia caminar, y al ser á casa seva no pogué seure del dolor que sentia á la part castigada, d'ahont ne sortia sanch viva.

¡Qué diuhen de responsabilitats! Massa poch... ne tindrian los pares ab tals cástichs, per conhar sos fills á qui no 'n té de coneguts!

La festa de Santa Quiteria va celebraria lo ruc negre de Gabaldá conegut per Carrabiner mistraçant á las donas que havian acudit á cala missa, y tot perquè una criatura plotava, y tal se va posar lo pare negre al veure que algunas donas se n'anavan per no trobarse exposadas á ser de nou insultadas, que al acabar la feyna y sortir al carrer va arremangantse desafiant á totas las feligresas juntas.

Ah, piller, Estich veient que volia barallarshi per veure si anava á sobre.

Dintre de la sagristia de la Iglesia de San Pau, de Màlaga, han anat á tiros lo cunyat del rector contra varios reverents.

¡Qui es ella!

CANTARS BILINGÜES

Tengo un pare que me ríe y una mare que me mata y un burges que mont m'explota que 'so 'n té poca de gana!

Yo me ensauro de noche y la lana me engañó, ab las Lunas y 1 Sol... se forma un embolich grog.

A la luna de mi tierra la mirar con buen color; y las Lunas de la nostra se pasan á la porra.

En Cartagena hay un santo que tiene la capa negra; y aquí cert gobernador que té molt poca correja.

Tus bellas ojos son, sí, sí, el mal de mi enfermedad, clero, govern y burgesos son pitjor que totos los mala.

ESCARBON

XARADA

Es ma primera, vocal; nota musical, segona; tercera, part de persona, y veurás que es molt fetal un carrer de Barcelona.

R OYERA L.

LOGOGRIFO NUMÉRIC

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0
Nom de dona.
Publicat catalana.
Nom de dona.
Carrer de Barcelona.
Publicat catalana.
Nom de dona.
Peix.
Nota musical.
Comentari.

C. BARBERA

GROGÍFICH

GUSTOS

A. BALLARÓ

SOLUCIONS

É LAS CARORAS DEL PÉREDO PRAYAT

XARADA.—Car-ll-tes.

TERRAC.—Clorac.—Los dos frantision.

Los 9 de Barcelona, de la Revista Trimestral de Barcelona

QUESTIONS SOCIALS

J. LLUNAS

LA GABIA!

S' avisa á tots los deudors que no pagan ni justifican lo per qué, que 'l mes entrant obrirém la gabia pera que hi figurin nous ratas de TRAMONTANAS si no 's posan á to de pago.

Avia als ex-corresponsals de Santa Coloma de Queralt, Moñer, La Bisbal, Picamoixons, Llaúró y Sant Feliu de Codines, y als que encara ho son de Vic, Gualta y Puigcerdá.